NEAM ŞI LIMBĂ

TRAIAN, „CEL MAI BUN DINTRE ÎMPĂRAŢII ROMEI” (I)

Unanimitatea izvoarelor antice şi toţi istoricii de la Renaştere până azi îl consideră pe Traian ca o personalitate de seamă a lumii antice.

Cuceritorul Daciei a văzut lumina zilei la 18 septembrie anul 53 e.n., în oraşul hispanic Italica. Tatăl său, Marcus Ulpius Traianus, a fost un personaj militar şi politic de seamă, pe timpul fastuoasei domnii a lui Nero (54-68e.n.) şi în vremea celor trei împăraţi din dinastia Flaviilor. Despre mama sa ştim că era iberică.

Marcus Ulpius Traianus – tatăl – a pătruns în viaţa Romei sub protecţia filozofului Seneca, tot un hispan. Nero l-a numit guvernator al provinciei Baetica, apoi i-a încredinţat comanda unei legiuni participante la înăbuşirea răscoalei evreilor. În anul 69 e.n. primeşte demnitatea de consul, iar la începutul scurtei domnii a lui Titus (79-81 e.n.) îl întâlnim ca guvernator al provinciei Syria.

Sub oblăduirea tatălui, Traian şi-a început ucenicia ca ofiţer şi funcţionar public. Când fiul îmbrăca purpura imperială, tatăl nu mai era în viaţă. Ajuns împărat, Traian nu va uita pe părintele ce îi pregătise drumul spre tron. Post mortem îi va cinsti memoria prin consacrarea lui în rândul zeilor, ca divus şi, prin emisiuni monetare cu legenda Divus Traianus Pater.

Traian îşi va arăta preferinţa pentru îndeletnicirile militare zăbovind cu plăcere şi zel în executarea lor, deşi îndeplinirea fiecărei trepte a acestora era anulată. Astfel a înaintat până la gradul de tribun militar, fiind, deci, unul dintre ajutorii comandantului de legiune. Pe atunci se găsea în Syria, sub comanda tatălui său şi putea obţine mai înalte, dar a preferat să poarte zece ani uniformă de tribus legionis.

Şi-a continuat cariera de ofiţer în castrele de pe malul Rinului, de unde este chemat de Domiţian la Roma, spre a ocupa, rând pe rând, o serie de funcţii civile, care nu l-au mulţumit deloc mai ales că se afla şi în vecinătatea unui împărat suspicios. În schimb, augustul

Armata romană trece Dunărea.

lui stăpân s-a arătat mulţumit de serviciile lui Traian, pe care îl răsplăteşte cu comanda legiunii a VII-a Gemina ce staţiona în Hispania. Tot în locurile sale natale fu avansat guvernator de provincie. De aici pleacă în anul 88 e.n. în fruntea armatei hispanice, ca să înăbuşe revolta lui Lucius Antonius Saturnius, pretendent la tron. Toate aceste acte de credinţă convinseseră pe împărat că poate socoti pe Traian omul său de credinţă. Ca urmare, Domiţian îl va numi consul alături de sine, pentru anul 91 e.n., iar mai apoi, primi mandatul de guvernator al provinciei Germania Superior. Aflându-se pe frontiera renană, primi în 97 e.n. vestea adopţiunii sale, ca fiu al lui Nerva (96-98 e.n.), urmaş la tron al lui Domiţian. Drumul spre Capitoliu şi palatin îi era deschis (97 e.n.).

Soţia lui Traian se numea Pompeia Plotina şi era fiica unui oarecare Lucius Pompeius şi se născuse în jurul anului 70 e.n. Mult timp a refuzat titlul de Augusta. Nu ştim dacă şi-a însoţit bărbatul în cele două războaie din Dacia. Traian a făcut-o însă părtaşă şi pe ea la victoriile de la Dunăre, prin fondarea oraşului Plotinopolis de pe fluviu Hebru (Mariţa). Plotina a fost în intimitate şi un bun sfătuitor al împăratului. Împărăteasa a însoţit urna funerară a ilustrului său soţ, începând din Asia Mică la Roma, pentru a o depuna în Columnă. Decedată în 129 e.n. urna ei a fost aşezată alături de a lui Traian.

„Cel mai bun dintre împăraţi” s-a remarcat şi prin calitatea de activ administrator al treburilor civile din imperiu. Aşa se explică aparitia în popor a urării: „Să fii mai fericit decât August şi mai bun decât Traian”. Senatul l-a încununat cu titlul de Optimus Principes, adică „cel mai bun dintre împăraţi”.

Calităţilor intelectuale şi militare ale împăratului li s-au alătuat frumuseţea atletică a trupului său, deosebita noblete de caracter, echilibrul şi modestia.

Un complot pus la cale de către Senat cu complicitatea împărătesei Domiţia Longina şi a unor oameni din serviciul palatului a pus capăt la 18 septembrie 96 e.n., domniei tiranice a lui Domiţian. Senatul impuse la tron pe septuagenarul Marcus Cocceius Nerva, un om de prestigiu prin care se deschide perioada domniei împăraţilor din dinastia Antonină (96-193 e.n.). La această schimbare de domnie, armata nu participase şi Senatul pusese acum mâna pe conducere. Noul ales nu mâniuse sabia în viaţa sa, deci era străin de sufletul armatei. Nerva, ca om al legii, anunţa economii şi viaţă cumpătată.

Nemulţumirile se manifestă deocamdată în sânul gărzii pretoriene condusă de prefectul Casperius Aelianus, dar ele ameninţau să ajungă şi la armatele din provincie. Pe tron urcase un moşneag ros de bătrâneţe şi de boli, lipsit de copii şi de rude mai apropiate pe care să le asocieze la conducere. Momentul critic reclama de urgenţă un moştenitor. Avu loc „consiliu de coroană" la palat, unde sentorul Lucius Licinius Sura propune candidatura lui Traian.

Traian primeşte o solie dacică.

Propunerea lui Sura fu aceptată în unanimitate.

Ceremonia adopţiunii lui Traian se desfăşură în Senat în lipsa acestuia şi numai cu trei luni mai înainte ca Neva să fie chemat între zei.

Nerva s-a urcat mai întâi pe Capitoliu unde în faţa mulţimii a rostit cuvintele: „pentru fericirea senatului, a poporului roman şi a mea însămi, adopt de Marcus Ulpius Nerva Traianus". Apoi, chiar în aceeaşi seară un curier călare zbura spre Rin cu o scrisoare din partea împăratului în care se comunicau lui Traian cele hotărâte de tatăl său adoptiv, de Senat şi de poprul Roman.

Un altul în locul lui Traian ar fi plecat imediat spre Cetatea Eternă şi a desfătărilor. Dar el a găsit cu cale să rămână acolo unde treburile militare îl reţineau, adică atât pe Rin cât şi pe Dunăre.

După un an şi patru luni de domnie, Nerva închise liniştit ochii, la 27 ianuarie 98 e.n., fără să-l vadă pe fiul adoptiv.

Traian se găsea în acel moment în oraşul Colonia Arippinensis (Köln) de pe Rin, ocupat cu diferite probleme militare. Fiind încă Nerva în viaţă, el realizase expediţii victorioase împotriva triburilor germanice de la răsărit de fluviu. Pentru aceste succese împreună cu tatăl adoptiv primise de la senat titlul de germanicus, adică de „învingător al germanilor".

Cei care i-au dus vestea la Rin despre moartea lui Nerva cât şi o scrisoare de felicitări de la prietenul său Plinius, au fost viitorul împărat Hadrianus şi cumnatul său Severianus. Cei doi s-au întrecut într-o cursă de zi şi noapte, fiecare crezând că îi va face plăcere noutatea transmisă şi că noul imperator va pleca imediat spre Roma. Amândoi s-au înşelat. Nici de această dată noul „stăpân al lumii" nu s-a desprins de frontiera pe care nu o părăsise nici cu ocazia adopţiunii, nici cu prilejul numirii sale în calitate de consul, la 1 ianuarie 98 e.n.

Pe cele două frontiere nordice, renană şi danubiană Traian va zăbovi încă un an până să pornească spre Roma. Dincolo de Rin, triburile germanice se menţineau în continuă fierbere; peste Dunăre, Decebal se întărise prea mult. Se impunea revizuirea şi modificarea în unele locuri a întregului sistem defensiv roman.

Însoţit de tehnicieni militari, Traian coboară liniştit pe frontiera renană şi danubiană. Vizitează cetate cu cetate, dă ordine în numeroase garnizoane şi pune capăt rechiziţiilor abuzive.

Cu prilejul acestei inspecţii militare, se iau măsuri pentru refacerea şi lărgirea şoselei romane tăiată în stâncile de pe malul drept al Dunării la Cazane. Tot acum se deschid lucrările pentru săparea canalului de navigaţie de la Porţile de Fier. Cele două mari lucrări prefaţează planul lui Traian de a deschide războiul cu Decebal.

Abia către sfârşitul primăverii anului 99, Traian se pregăteşte pentru a veni la Roma, tot fără grabă şi mergând pe jos. La porţile cetăţii lui Romulus, s-a izbit de entuaziasmul mulţimii urbane, de rândurile senatorilor şi ale cavalerilor. Fără să fie păzit de fasciile licitorilor şi în mijlocul mulţimii, a intrat în oraş, ca un simplu cetăţean, dar un cetăţean iubit şi stimat de toată lumea.

Îl dezgustau linguşirile, onorurile exagerate, risipa de bani pentru fastul său, templele ce i se închinau cu statui costisitoare din piatră sau metale. În schimb, aproba cu plăcere să i se închine inscripţii onorifice, trofee şi sculpturi prin care se proslăveau succesele sale în războaie. Numele lui era atât de des cinstit în inscripţii încât, două veacuri mai târziu, împăratul Constantin cel Mare (306-337) spunea în glumă că numele lui Traian se vede peste tot, ca şi iarba ce se agaţă pe pereţi.

La Roma, refuză triumful şi orice alte onoruri. Când şeful gărzii palatului în prezentă spada, el îi spuse: „Să o foloseşti pentru apărarea mea numai dacă voi domni cu cinste, altfel să o întrebuinţezi pentru pedepsirea mea".

Moartea lui Decebal.

N.A. Reproducerile din material sunt cele care apar pe „Columna lui Traian" aflată în FORUM TRAIANI din Roma.

Adriana RUSU PESCARU
Directorul Muzeului Civilizaţiei Dacice şi Romane – Deva